

základní údaje o její ekonomice. Karl Borchart z mnichovského ústavu Monumenta Germaniae Historica rukopis důkladně popsal, věnoval se používaným mírám a váhám, jakož i způsobu vedení účtů. Přiblížil také středověké účetnictví u johanitů z obecnějšího hlediska i ve srovnání s dobovou praxí. Alain Venturini (departementní archiv v Aveyronu) podrobil zkoumání samotný jazyk účtů, jež nejsou vedeny, jak by bylo možné očekávat, ve staré provensálsštině (středověké langue d'oc), nýbrž v latině, byť s častými výpůjčkami z místního vernakulárního jazyka. Všiml si také stereotypních formulí i dalších jazykových jevů a podal rovněž přehled provensálských termínů v překladu do dnešní francouzštiny. Konečně D. Carraz prozkoumal a popsal samotné vedení konkrétního účetního materiálu z Manosque. Poté následuje samotná edice, připojen je místní, osobní a věcný rejstřík s glosářem. Nechybí ani soupis použitých pramenů a základní literatury.

LIBOR JAN

Regesten der Markgrafen von Brandenburg aus dem Hause Luxemburg. Karl IV., Wenzel, Sigismund und Johann sowie deren Hauptmänner 1373–1415, bearb. von Franziska HEIDEMANN, Fahlbusch Verlag, Warendorf 2016 (= Studien zu den Luxemburgern und ihrer Zeit 13)

383 s., ISBN 978-3-925522-27-7

Regestář lucemburských písemností pro braniborské příjemce z let 1373–1415 navazuje na monografii o zdejším působení Lucemburků, kterou Franziska Heidemann publikovala roku 2014. Jejich výběr, do něž jsou zahrnuty i písemnosti lucemburských fojtů (hejtmanů), je poměrně komplikovaný. Edice zpřístupňuje listiny vydané Karlem IV. až do jeho smrti; pokud jde o písemnosti jeho nejstaršího syna Václava, pak autorka zohledňuje jen ty, které vydal do roku 1378. Po smrti otce zde již nevládl, a tudíž jsou otištěny pouze listiny, které dávají souhlas s transakcemi v rámci Braniborska z titulu příslušnosti k lucemburskému rodu, při nichž byla nutná aprobace všech jeho členů. Totéž vlastně platí i pro Jana Zhořeleckého (byť nikoli důsledně) a moravské Lucemburky, kteří se zde objevují výhradně v této roli. Výjimkou je Jošt, jehož listiny, které vystavil během svého braniborského angažmá nejdříve jako zástavní držitel a posléze

jakožto regulérní zeměpán, edice neobsahuje. Autorka tuto skutečnost zdůvodňuje jejich vysokým počtem, v budoucnu by jim měl být věnován samostatný svazek. Vydány tu jsou pochopitelně i Zikmundovy listiny pro období jeho vlády v Braniborsku – tedy do roku 1388 a potom v letech 1411–1415 s výjimkou Nové marky, kterou ovládal do roku 1388 a poté v letech 1396–1402.

Uvedený výběr tak zcela nekoresponduje s názvem edice, v níž se objevuje i Jan Zhořelecký, jehož písemnosti vydávané pro příjemce z Nové marky však regestář neobsahuje. Přesto zde překvapivě na jednu narážíme (č. 179a) – v daném případě jde zřetelně o jeho právní akt v roli zeměpána této oblasti. Stejně tak sem našla cestu i jedna listina jeho hejtmana (č. 182a). Ani jedna z obou listin neměla být podle záměru vyjádřeného v předmluvě do edice zahrnuta. Nekonekventní pojednání Nové marky (jestliže Zikmundovy listiny zde zpřístupněny jsou, zatímco písemnosti jiného člena rodu, který zde vládl, nikoli) nepůsobí přesvědčivě. Navíc zde nevystačíme s argumentem jejich vysokého množství, neboť počet známých Janových listin vydaných pro příjemce z Nové marky nepřekročil výrazně číslo dvacet.

Edice zpřístupňuje celkem 588 písemností. Ke zjištění celkového počtu ale musí čtenář knihu podrobně prolistovat, neboť základní ediční řada dospívá jen k číslu 475. Edice totiž obsahuje velké množství dodatků – doplňovaných za jednotlivými čísly, kam chronologicky patří, přidáním písmene (počítal-li jsem správně, je jich 88). Jde tu o písemnosti autorkou objevené až po vydání monografie z roku 2014, která obsahovala odkazy na připravovanou edici a případná změna číslování by je pak činila nepoužitelnými. Velké množství dodatků ale nutí k úvaze, zda přece jen do určité míry nemění výkladový obraz nastíněný v předchozí monografii. Jejich největší množství se koncentruje mezi listiny braniborského hejtmana Fridricha, purkrabího norimberského, což vyvolává dojem, že byl tento vydavatel do edice doplňován až v pokročilé fázi zpracování.

Po stručném úvodu čtenář nachází seznam zkratk a také soupis excerpovaných archivních a knihovních fondů. Ty se vztahují jen na šedesát procent zde zpřístupněné materie, přímo s archivním dochováním totiž autorka konfrontovala pouze panovnické listiny. Hejtmanské písemnosti, kterých je v souboru 274, jsou zde vydávány jen na základě edic, a to bohužel i v případech, kdy jsou dokumenty přístupné na webových stránkách monasterium.net (v zájmu přesnosti je třeba dodat, že v některých případech tak činila, zdaleka však ne vždy). Pokud jde o excerpované archivy, na prvním místě stojí dvě braniborské

institute: Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz a Brandenburgisches Landeshauptarchiv Potsdam. Výrazněji bylo čerpáno ještě ze sbírek Staatsbibliothek při Geheimes Staatsarchiv. Celkem se tu objevuje 22 archivů a knihoven v Německu, Rakousku a České republice. V našem případě je to Národní archiv se čtyřmi listinami z fondu Korunní archiv (ten je zde nepřesně označen jako archivní instituce) a Moravský zemský archiv v Brně s deseti písemnostmi. Ty ale bohužel editorkou navštíveny nebyly a pro údaje k nim vychází z archivních inventářů dostupných na internetu.

V přehledu absentují archivy polské. Vzhledem k nejasnému záměru ohledně písemností Nové marky, jež se dnes nachází na území Polska, není jasné, zda to bylo autorčiným cílem, nebo přehlédnutím (autorka se k nim v předmluvě nijak nevyjadřuje). Faktem je, že v Gorzovském státním archivu (Archiwum Państwowe w Gorzowie Wielkopolskim, fond Akta miasta Gorzowa Wielkopolskiego) se nachází mnoho listin českých Lucemburků, ať už jde o Karla, Václava, ale především Jana Zhořeleckého. S tím ostatně souvisí i jiná sporná záležitost v koncepci edice – tou je její počátek, který autorka stanovila na 2. říjen 1373, kdy Karel udělil Braniborskou marku v léno svým synům. Lucemburkové ale zemi získali již během letní vojenské kampaně toho roku a začali z titulu zeměpánů vydávat písemnosti pro tamní příjemce koncem srpna 1373. Doslova desítky (zpravidla konfirmačních) listin, které tehdy byly expedovány z Karlovy kanceláře, ať už jeho, či Václavovým jménem, autorka do edice nezahrnula.

U některých listin s ušším vztahem k Čechám je třeba určitých doplňků. U písemnosti č. 2 (Karlova a Václavova listina pro některá česká města, která se zaručila za splacení částky za koupi Braniborska) můžeme doplnit její dochování (autorka ji považuje za zmizelou) ve staroměstské Liber vetustissimus (v moderní edici Hany Pátkové na s. 73). Karlova listina č. 9, určená pro Albrechta Meklenburského, má být podle editorky uložena v Národním archivu (ve fondu Korunní archiv). Ta zde ale není – uvedené odkazy vedou na listinu, kterou téhož dne vydal Albrecht Meklenburský pro Karla. Zcela zkomoleno je místo vydání listiny č. 179 jako Burglemnitz – jde samozřejmě o Křivoklát (Pürglitz). Autorka navíc tuto lokalitu v místním rejstříku identifikovala chybně jako Velký Vřeštov.

Ediční pravidla autorka cíleně přebírá dle vzoru užívaného v Regestech Imperii. U písemností, které sama viděla, se snaží o podání podrobných regestů. Proměnlivou úroveň ale vykazují

regesty hejtmanských listin, které přebírala odjinud. Občasné nepřesnosti ve zpracování materiálu někdy prozrazují transkribované části datačních formulí, které v souladu s územím RI rozepisuje. U listiny č. 197 je toto znění zcela chybné (nejspíš sem byla přehlédnutím zařazena datace zcela jiné písemnosti), u č. 195 je uveden nepřesně sv. Jiří namísto sv. Řehoře (S. Georgii tag → S. Gregorii tag). I v prepisech relačně-konceptních poznámek jsou občas chyby v transkripci (č. 68, 196), nebo je poznámka zcela vynechána (č. 207).

Pokud jsem nic nepřehlédl, neobjevuje se v edici ani jedno ineditum. Je to jistě pochopitelné vzhledem k širokému rozsahu Riedlova Codexu diplomaticus Brandenburgensis. Byť měla předložená publikace poskytnout moderní zpracování příslušného materiálu z této monumentální, dnešním nárokům však již nevyhovující ediční řady, autorka tuto mezeru zaplnila jen částečně. Skutečnost, že téměř polovina písemností je zde vydávána právě na základě braniborského Codexu, neboť editorka zcela rezignovala na dohledání jejich současného uložení a práci s nimi, je zklamáním.

TOMÁŠ VELIČKA

Codex Přemyslaeus. Regesty z výpisů z dvorských register Václava IV. z doby kolem a po roku 1400 / Regesten aus den Auszügen von den Hofkanzleiregistern Wenzels IV. aus der Zeit um und nach 1400, ed. Ivan Hlaváček, Filosofia, Praha 2013 (= Archiv český XXXIX)

280 s., ISBN 978-80-7007-400-8

Historicky první německo-český svazek Archivu českého přináší edici, která stejně jako vybraný pramen spojuje prostor českých zemí a středověké Říše. Zatímco edice vychází v tradičně bohemikální řadě Archivu českého a zároveň navazuje na autorovu práci pro Regesta Imperii, také příslušný kodex ve svém obsahu přináší množství pramenů k českým i říšským dějinám. Rukopis nazývaný tradičně *Codex Přemyslaeus* byl nalezen na sklonku 18. století v knihovně františkánského kláštera v polském Přemyšlu a dnes je uložen v pražské Národní knihovně. Tento důležitý pramen k diplomacie krále Václava IV. a dějinám jeho doby, ačkoli nejde o přímý produkt panovníkovy kanceláře, posloužil již několika generacím